

*Мирослава Глигорић**

ИСТОРИЈА СРПСКЕ ПОЛИТИЧКЕ МИСЛИ - НОВИ ВЕК

Драган Симеуновић,
*Историја српске политичке
мисли - Нови век,*
Православна реч, Нови Сад,
2019, стр. 587

Драган Симеуновић, угледни професор Универзитета у Београду, недавно је објавио своје капитално дело под називом „Историја српске политичке мисли - Нови век“ конципирано као синтеза историје и политичке мисли

у Срба. Ово дело представља „природну надоградњу“ његове књиге објављене пре нешто мање од двадесет година - „Нововековне политичке идеје у Срба“.

Аутор је изузетан познавалац историје српске политички мисли, коју годинама студиозно и предано изучава, што свакако потврђује ово дело, као и већ поменута претходно објављена књига, али и бројне научне публикације из ове области.

Реч је вероватно о најтемељнијем и најсвеобухватнијем делу написаном на ову тему у домаћој литератури, који уз завидно систематичан и научно аргументован приступ осветљава најважније идеје српских великана новог века, уз наглашавање њиховог неспорног осећаја патриотизма.

О томе колики је значај овог дела упућује *Уводно слово* које је за књигу „Историја српске политичке мисли - Нови век“ написао патријарх Иринеј, истичући ауторово „верно, и политички, а не само научно и објективно“ осликавање и осветљавање славних, али и оних мање знаних личности, које су

* miroslava.gligoric@yahoo.com.

се жртвовале за слободу и државност српског народа.

У овом надасве значајном делу представљена су промишљања тридесет седам српских великана новог века, кроз које се преплићу идеје и многих других значајних личности нашег доба. Временски опсег који обухвата књига простире се од 16. века до пред почетак Другог светског рата.

Што се садржаја књиге тиче, већ сам преглед поменутих поглавља у којима су представљене идеје српских мислилаца, као и увид у коришћену литературу указују на несумњиви значај овог дела енциклопедијског формата за српску политикологију, написаног са преко милион словних знакова.

У уводном делу књиге истиче се значај слободе који повезује све личности презентоване у овом делу, а „без које ниједан, па тако ни српски народ не може да живи и напредује“.

Већ на самом почетку, аутор отпочиње са откривањем идеја и неких мање познатих великана српског народа, а први међу њима је српски војсковођа „цар Јован Ненад“, који је протеравши Турке

почетком 16. века, прогласио српску државу на просторима данашње Војводине и шире. Иако је био самозвани цар, Јована су признавали и аустријски цар и угарска краљица, што потврђује чињеница да су му се они у преписци са њим обраћали са „царе Јоване Ненаде“. Имајући у виду његове планове да прошири своју државу на простор Старе Србије, неспорно је да би положај Срба био много другачији да није убијен после само годину дана своје владавине. Првенствена мисија „Јована, од Бога посланог цара“ била је ослобођење српског народа од неверника, односно Турака, које је након пет мрачних векова међу првима успео, премда краткотрајно, да оствари овај великан српског рода.

Српске напоре током петовековног периода да се поврати изгубљена државност аутор је презентовао и у идејама још једног мање познатог великана, Хусеина Градашчевића, који је „осветио цара Лазара“ у бици са султановом огромном војском на Косову пољу у јуну 1831. године, предводећи побуњеничку војску коју су чинили босански муслимани и

православци. Анализирајући његове идеје аутор закључује и даје препоруку да би дело овог неправедно заборављеног великана могло служити као „мост ка миру, узајамном разумевању и пријатељству“ православаца и муслимана.

Ауторов смисао да кроз алузију истакне суштину у деловању појединих личности најбоље илуструје његова употреба Ничеовог упозорења да „самилост убија“ које рефлектује живот и дело Иве од Семберије. Овом великану, који је изгубио „све сем своје вере“, не само што није упамћено добро, већ му је учињено и много зла.

Врло предан и темељан приступ аутора посебно је видљив при анализирању идеје југословенства, за коју су се снажно залагали поједини српски нововековни делатници, почев од „устаничког представника“ и просветитеља Доситеја Обрадовића, па преко заступника ослободилачко-револуционарних идеја, од којих су можда најзначајнији Петар Други Петровић Његош и Васа Пелагић.

Као изразити заговорник нужности уједињења Јужних Словена, Васа Пелагић је

пример старог, како аутор наводи, „балканског правила да се успех ближњег свуда тешко прашта, а на Балкану никако и никада“. Због своје слободе говора био је омиљен међу народом, али не и код властодржаца. Мисао овог „Србина из Босне“ о „нужности повезивања борбе за национално са борбом за социјално ослобођење једног народа“ посве би по својој актуелности могла бити инкорпорирана и у савременим политичким промишљањима.

Управо је 19. век најбољи пример „слоге“ која је владала међу српским мислиоцима, али и политичарима, око идеје српског ослобођења и уједињења, које је постављано не само као опште добро, већ као и лични циљ. Илустративан пример наведеног свакако је случај социјалисте Лазара Ценића који је погинуо за ту идеју, вративши се из Швајцарске, у којој је угодно живео, како би се придружио Петру Карађорђевићу, којег је „пратио“ као његов лични лекар, док је овај предводио српски устанак на Козари.

Са великом пажњом и са осећајем за детаљ обрађена је и улога комита у нашој историји, која је у нас недовољно и

неадекватно обрађена. У научним круговима неретко се српске комите, генерално узев, изједначавају са друмским разбојницима, што је аутор оспорио износећи бројне аргуменате. Једна од неспорних чињеница је да су у време Првог светског рата бугарски, немачки и аустријски окупатори убили само на Југу Србије преко 20.000 Срба, углавном жена и деце, због чега се народ побунио, па се око 12.000 српских комита у Топличко-јабланичком устанку 1917. године дигло на оружје против окупаторског терора како би одбранили своје породице и домовину.

Идеја комита о бескомпромисном жртвовању за отаџбину и слободу српског народа без сумње је потврђена у њиховом делу, па тако и кроз живот и смрт једног од највећих јунака Топличко-јабланичког устанка, поручника Димитрија Беговића. Прича о херојству и жртви овог комитског команданта је прича о патриотизму и јунаштву које је данас готово ишчезло, а због којег је овај комитски командант жртвовао читаву своју породицу, али и поред тога доживео издају и јуначки изгубио живот.

Важан део наше историје свакако је и национална историја политичке мисли, чији је можда најважнији представник Јован Ристић. Овај највећи од свих нововековних српских дипломата заслужан је за међународно признање Србије до кога је дошло у највећој могућој мери његовим успешним лобирањем у дипломатским круговима, чиме је поставио основне постулате међународне сарадње мале земље у односу са великим, заснованим на непосредном дипломатском искуству тадашње Србије. Представљен је као први српски политичар који је у потпуности схватио „значај лобирања“, али и као врстан политички мислилац који никада није одустајао од спровођења свог кључног принципа да је „све важно у политици, и ништа се не препушта случају“.

У књизи су, поред наведених великана, обрађене идеје и „универзалних интелектуалаца“ као што су били Димитрије Давидовић, Јеврем Грујић и Стојан Новаковић, затим врсних научника Николе Тесле, Јована Цвијића и Јована Скерлића, значајних

политичара попут Светозара Милетића и Драгољуба Јовановића, великих државника као што су Никола Пашић, Александар Први Карађорђевић и кнез Павле Карађорђевић, националних просветних делатника попут Вука Караџића и уметника типа Филипа Вишњића, завереника какви су били Апис и Гаврило Принцип, као и других српских умова, од којих су многи неправедно заборављени.

Аутор је успео да упркос комплексности материје приближи ову тематику како академској, тако и широј јавности која је заинтересована за ову област, чиме је значајно обогатио домаћу литературу, а нема сумње да ће ова студија бити незаобилазно штиво на коју ће се, као важан теоријски извор, позивати како студенти, тако и истраживачи, који се буду бавили овим делом наше историје. У том смислу, ова изванредна књига за сваку је научну похвалу посебно на плану испуњавања празнина у нашој научној ризници када је реч о досадашњој политичкој историографији. Посебно је значајно то што ово дело отвара мноштво питања у вези са тананим коренима српске

политичке мисли, потврђујући да се „историја се увек враћа и никада не заборавља оно што закопа“, баш као што професор Симеуновић често говори својим студентима.

Стога је од срца препоручујем најпре стручним круговима, али и најширој читалачкој публици, као изузетно корисно штиво, написано врло јасним и изграђеним стилем писања, у сврху едукације на историјско-политичком плану, али и у погледу давања примера какве нам теме данас требају уколико желимо да следимо мудре мисли и слободарска дела великана наше историје.